

Report of One-Day Symposium on “Urdu Nazm in the 21st Century”

Held on 13th December, 2025

A one-day national symposium on “Urdu Nazm in the 21st Century” was successfully organized by the School of Humanities and Social Sciences, Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University, Nashik, in collaboration with the Sahitya Akademi, Ministry of Culture, and Government of India. The symposium aimed to critically examine contemporary trends, themes, and aesthetic innovations in 21st-century Urdu Nazm and to provide an academic platform for dialogue among scholars, researchers, and students.

The inaugural session began with a warm welcome address by Shri Anupam Tiwari, representing Sahitya Akademi, New Delhi, who highlighted the Akademi’s commitment to the promotion of Indian languages and literatures, with special reference to Urdu poetry in contemporary times. The symposium was formally inaugurated by Prof. Sanjeev Sonawane, Vice-Chancellor, YCMOU, who emphasized the relevance of Urdu language and literature in addressing modern socio-cultural realities and appreciated the collaborative efforts of YCMOU and Sahitya Akademi. He also reiterated the significance of language and literature in the age of digital revolution and AI. It is important to continue exploring and presenting various experts of Indian Co-existence and thus to special positive human value through literature

The keynote address was delivered by the eminent Urdu scholar Dr. Mahtab Alam (Bhopal), who offered an insightful analysis of the evolution of Urdu Nazm in the 21st century. He said that it is the beauty of the language that no one can monopolies it as it belong to humanity, he further discussed new poetic sensibilities, thematic diversity, experimental forms, and the impact of globalization, technology, and changing social consciousness on contemporary Urdu poetry. His scholarly exposition set the academic tone for the symposium.

The inaugural session was presided over by Prof. Jogendrasing Bisen, Pro-Vice-Chancellor, YCMOU, who, in his presidential remarks, underscored the academic and cultural significance of Urdu Nazm and its enduring role in reflecting human concerns, resistance, and aesthetic expression in modern times.

The inaugural session concluded with a vote of thanks by Prof. Nagarjun Wadekar, Convener and who elaborated on the university’s effects to further the course of Urdu through extensive curricula and qualitative study material. Director, School of Humanities and Social Sciences, YCMOU, He expressed gratitude to the dignitaries, speakers, collaborators, and participants for making the symposium a meaningful academic success.

The inaugural session was efficiently anchored by Dr. Rasheed Ashraf Khan, School of Humanities and Social Sciences, YCMOU, who ensured the smooth conduct of the proceedings. The first technical session of the one-day symposium on “Urdu Nazm in the 21st Century” was chaired by Dr. Sadiqa Nawab Saher. Research papers were presented by Stuti Agarwal, Dr. Noorulameen, and Dr. Abrar Ahmad, highlighting contemporary trends, themes, and stylistic innovations in modern Urdu Nazm. The session was effectively anchored by Shri Dhammaratna Jawale, School of Humanities and Social Sciences, who ensured smooth coordination and meaningful interaction among the participants.

After lunch, the second technical session was held under the chairmanship of eminent Urdu poet Shri Tanveer Hasan. Scholarly papers were presented by Dr. Danish Gani and Dr. Rasheed Ashraf Khan, focusing on new poetic sensibilities, socio-cultural concerns, and evolving aesthetics of 21st-century Urdu Nazm. The session was efficiently anchored by Ms. Rupali Gaikwad, School of Humanities and Social Sciences.

The symposium concluded with a vote of thanks by Dr. Shaheen Shaikh, School of Humanities and Social Sciences, expressing gratitude to all dignitaries, speakers, organizers, and participants. The program formally ended with the National Anthem.

Overall, the symposium proved to be an enriching intellectual event, fostering critical engagement with contemporary Urdu Nazm and strengthening institutional collaboration in the field of literary studies.

Prof. Nagarjun Wadekar

Director

School of Humanities and Social Sciences

Sahitya Akademi

ज्ञानगंगा परियोजना

Ministry of Culture
Government of India

साहित्य अकादेमी, नई दिल्ली

एवं

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विश्वविद्यालय, नासिक, महाराष्ट्र

21वीं सदी में उर्दू नज़्म

(परिसंवाद)

शनिवार, 13 दिसंबर 2025

मानविकी एवं सामाजिक विज्ञान संकाय

साहित्य अकादेमी, नئی دہلی

اور

یشونت راکوچہان مہاراشٹر اوپن یونیورسٹی، ناسک، مہاراشٹر

اکیسویں صدی میں اردو نظم

(سمپوزیم)

بروز: سنیچر 13 دسمبر 2025

اسکول برائے انسانی و سماجی علوم

ساہتیہ اکادمی

ज्ञानगंगा परियोजना

ساہتیہ اکادمی، نئی دہلی

اور

اسکول برائے انسانی و سماجی علوم

یشونت راکوچہان مہاراشٹر اوپن یونیورسٹی، ناسک، مہاراشٹر

کے باہمی اشتراک سے منعقد

اکیسویں صدی میں اردو نظم (سمپوزیم)

میں آپ کو شرکت کی دعوت دی جاتی ہے

بروز: سنیچر 13 دسمبر 2025

مقام: پیش ان انٹرنیشنل کنونشن سینٹر، یشونت راکوچہان مہاراشٹر اوپن یونیورسٹی، ناسک، مہاراشٹر

پروگرام

افتتاحی اجلاس: 10:00 سے 12:00 بجے تک

خیر مقدمی کلمات : انورجم تھیری، ایڈیٹر (ہندی) ساہتیہ اکادمی، نئی دہلی
افتتاحی خطبہ : شیو موٹا کٹے، وائس چانسلر، یشونت راکوچہان مہاراشٹر اوپن یونیورسٹی، ناسک
کلیدی خطبہ : مہتاب عالم، معروف اردو اسکالر (بیوپال)
صدارتی خطبہ : پروڈکس چانسلر، یشونت راکوچہان مہاراشٹر اوپن یونیورسٹی، ناسک
رسم شکریہ : ناگراجن والا کھڑوا کرکڑ، اسکول برائے انسانی و سماجی علوم، دہلی سی۔ ایم۔ او۔ یو۔ ناسک
نظامت : رشید شرف خان، اسکول برائے انسانی و سماجی علوم، دہلی سی۔ ایم۔ او۔ یو۔ ناسک

پہلا اجلاس : دوپہر 12:00 سے 1:30 بجے تک

صدارت : صادق لوہا پتھر

مقررہ کار : ابراہیم احمد

نوٹ لائبرین : نور اللہ مین

استوٹی اگر دال : استوٹی اگر دال

تقریر

دوسرا اجلاس : 2:30 سے 4:00 بجے تک

صدارت : تنویر حسن

مقررہ کار : حفیظ اقبال

دانشمنی : دانشمنی

شریک

رشید شرف خان

ساہتیہ اکادمی

ज्ञानगंगा परियोजना

साहित्य अकादेमी, नई दिल्ली

एवं

मानविकी एवं सामाजिक विज्ञान संकाय

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विश्वविद्यालय, नासिक, महाराष्ट्र

के संयुक्त तत्वावधान में आयोजित

21वीं सदी में उर्दू नज़्म (परिसंवाद)

में आप सादर आमंत्रित हैं।

शनिवार, 13 दिसंबर 2025

स्थान: यश-इन अंतरराष्ट्रीय कंवेंशन सेंटर, वार्ड. सी. एम. ओ. यू., नासिक, महाराष्ट्र

कार्यक्रम

उद्घाटन सत्र : पूर्वाह्न 10:00 बजे से मध्याह्न 12:00 बजे

स्वागत वक्तव्य : अनुमतिवारी, संपादक (हिंदी) साहित्य अकादेमी, नई दिल्ली
उद्घाटन वक्तव्य : संगीत सोनवने, कुलपति, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विश्वविद्यालय, नासिक
बीज वक्तव्य : मरुताब आलम, प्रख्यात उर्दू साहित्यकार (भोपाल)
अध्यक्षीय वक्तव्य : जोगेंद्रसिंह बितैन, प्रतिष्ठित लेखक, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विश्वविद्यालय, नासिक
धन्यवाद ज्ञापन : नागार्जुन वाडेकर, निदेशक, मानविकी एवं सामाजिक विज्ञान संकाय, आई. सी. एम. ओ. यू., नासिक
संचालन : रशीद अशरफ़ खान, मानविकी एवं सामाजिक विज्ञान संकाय, वार्ड. सी. एम. ओ. यू., नासिक

वाप

प्रथम सत्र : मध्याह्न 12:00 बजे से अपराह्न 1:30 बजे

अध्यक्षा : सादिक मवाब 'सहर'
आलेख-पाठ : अब्बास अहमद
नूरुल अमीन
स्तुति अग्रवाल

भोजन

द्वितीय सत्र : अपराह्न 2:30 बजे से सायं 4:00 बजे

अध्यक्षा : तनवीर हसन
आलेख-पाठ : राजनकर इकबाल
यनिस गनी
रशीद अशरफ़ खान

धन्यवाद

RSVP: 011-23386626 / 27 / 28
E-mail: secretary@sahitya-akademi.gov.in
Website: http://sahitya-akademi.gov.in

उत्तरपेची : 011-23386626 / 27 / 28
ई-मेल : secretary@sahitya-akademi.gov.in
वेबसाइट : http://sahitya-akademi.gov.in

सामान्य माणसाचे जगणे काव्य साहित्यात यावे!

कुलगुरु सोनवणे : मुक्त विद्यापीठात '२१ व्या शतकातील उर्दू नज्म' परिसंवाद

नाशिक : भाषा संवादाचे, परिवर्तनाचे माध्यम आहे. सुरुवातीपासून मनुष्याला माणुसकीपर्यंत नेणे व कायम ठेवणे या कामात भाषेचे महत्त्व अनन्यसाधारण राहिलेले आहे. त्यातही काव्याचा वाटा मोठा आहे. उर्दूसह इतर कुठल्याही भाषेतील सकस साहित्य सामान्यांपर्यंत पोहोचले पाहिजे, असे प्रतिपादन मुक्त विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. संजीव सोनवणे यांनी केले.

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठात साहित्य अकादमी (संस्कृती मंत्रालय, नवी दिल्ली) व विद्यापीठातील मानव्यविद्या व सामाजिकशास्त्रे विद्याशाखा यांच्या संयुक्त विद्यमाने '२१ व्या शतकातील उर्दू नज्म' (कविता) या विषयी एक दिवसीय परिसंवाद

पार पडला.

अध्यक्षस्थानी विद्यापीठाचे कुलगुरु प्रा. संजीव सोनवणे होते. व्यासपीठावर पत्रकार डॉ. मेहताब आलम (भोपाळ), साहित्य अकादमी (हिंदी) चे संपादक अनुपम तिवारी (दिल्ली), विद्यापीठाचे प्र-कुलगुरु प्रा. जोगेंद्रसिंह बिसेन, प्रा. नागार्जुन वाडेकर आदी उपस्थित होते.

कार्यक्रमाचे प्रमुख अतिथी डॉ. मेहताब आलम म्हणाले, की कुठलीही भाषा ही कुणा एकाची मक्तेदारी नसून जो भाषेची साधना करतो त्याची ती भाषा असते. २१ व्या शतकात उर्दू कवितेने विचारांना व्यापकता आणि खोली दिली आहे. या शतकातील कवितेत उपेक्षित विषयांसह स्त्रीवाद, दलित आणि शेतकरी वर्गाचे प्रश्न मांडलेले

दिसून येतात, हे उदाहरणांसह सांगितले.

साहित्य अकादमी (हिंदी) चे संपादक अनुपम तिवारी यांनी आपल्या स्वागतपर भाषणात आधुनिक उर्दू कवितांची माहिती दिली. विद्यापीठाचे प्र-कुलगुरु डॉ. जोगेंद्रसिंह बिसेन यांनी हिंदी व उर्दू भाषेत फार फरक नसल्याचे सांगत भाषा हदयांना आणि

माणसांना जोडण्याचे काम करत असल्याचे सांगितले. डॉ. नागार्जुन वाडेकर यांनी विविध उपक्रमांची माहिती दिली.

उद्घाटन सत्रानंतरच्या परिसंवादाचे अध्यक्षपद उर्दूच्या प्रख्यात लेखिका डॉ. सादिका नवाब सहर यांनी भूषवले. त्यातील प्रथम सत्रात स्तुती अग्रवाल, डॉ. सय्यद नूरुल अमीन आणि डॉ. अब्दुल अहमद यांनी, तर द्वितीय सत्रात डॉ. तनवीर हसन, दानिश गनी आणि डॉ. रशीद खान यांनी उर्दू कवितेविषयीचे आपापले शोधनिबंध सादर केले. डॉ. रशीद अशरफ खान यांनी परिसंवादाचे संचालन, धम्मरत्न जावळे व रूपाली गायकवाड यांनी सूत्रसंचालन केले. डॉ. शाहीन शेख यांनी आभार मानले.

Nashik Edition

Dec 16, 2025 Page No. 02

Powered by: erelego.com

आपलं महानगर myमहानगर.com

YCMOU PRO

काव्य, साहित्यात यावे सामान्य लोकांचे जगणे

कुलगुरु प्रा. संजीव सोनवणे : मुक्त विद्यापीठात उर्दू कविता परिसंवाद

नाशिक । भाषा संवादाचे - परिवर्तनाचे माध्यम आहे. सुरुवातीपासून मनुष्याला माणुसकीपर्यंत नेणे, कायम ठेवणे या कामात भाषेचे महत्त्व अनन्यसाधारण राहिलेले आहे. त्यातही काव्याचा वाटा मोठा आहे. उर्दूसह इतर कुठल्याही भाषेतील सकस साहित्य सामान्य लोकांपर्यंत पोहोचले पाहिजे. त्याचबरोबर सामान्य लोकांची भाषा, त्यांचे जगणे काव्य, साहित्यात प्रखरपणे आले पाहिजे, असे प्रतिपादन कुलगुरु प्रा. संजीव सोनवणे यांनी केले.

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठात साहित्य अकादमी, संस्कृती मंत्रालय, नवी दिल्ली व विद्यापीठातील मानव्यविद्या व सामाजिकशास्त्रे विद्याशाखा यांच्या संयुक्त विद्यमाने '२१ व्या शतकातील उर्दू नज्म' (कविता) या विषयी एक दिवसीय परिसंवाद संपन्न झाला. या परिसंवादाचे उद्घाटन कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी विद्यापीठाचे कुलगुरु प्रा.

सोनवणे होते. व्यासपीठावर उर्दू विद्वान आणि पत्रकार डॉ. मेहताब आलम (भोपाळ), साहित्य अकादमी (हिंदी) चे संपादक अनुपम तिवारी (दिल्ली), विद्यापीठाचे प्र-कुलगुरु प्रा. जोगेंद्रसिंह बिसेन, मानव्यविद्या व सामाजिकशास्त्रे विद्याशाखा संचालक प्रा. नागार्जुन वाडेकर यांची प्रमुख उपस्थिती होती.

कुलगुरु प्रा. सोनवणे म्हणाले की, कालानुरूप संगणक ते ए. आय. अशी क्रांती झाली असली तरी भारतीय सहजीवनातील विविध घटकांचा शोध घेत मांडत रहावा आणि भाषेबाबतच्या चांगल्या मूल्यांचा प्रसार करावा

डॉ. मेहताब आलम म्हणाले की,

कुठलीही भाषा ही कुणा एकाची मक्तेदारी नसून जो भाषेची साधना करतो त्याची ती भाषा असते. २१ व्या शतकात उर्दू कवितेने विचारांना व्यापकता आणि खोली दिली आहे. या शतकातील कवितेत उपेक्षित विषयांसह स्त्रीवाद, दलित आणि शेतकरी वर्गाचे प्रश्न मांडलेले दिसून येतात. साहित्य अकादमी (हिंदी) चे संपादक अनुपम तिवारी यांनी आपल्या स्वागतपर भाषणात आधुनिक उर्दू कवितांची सविस्तर माहिती दिली. उद्घाटन सत्रानंतरच्या परिसंवादाचे अध्यक्षपद उर्दू प्रलेखिका डॉ. सादिका नवाब सहर यांनी भूषवले.

Nashik Edition

Dec 16, 2025 Page No. 5

Powered by: erelego.com

ایک سو سالہ اردو نظم نے خیالات کو گہرائی اور وسعت عطا کی ہے: ڈاکٹر مہتاب عالم

ساہتیہ اکادمی دہلی اور اسکول برائے سماجی علوم یثونت راو چوہان یونیورسٹی ناسک کے زیر اہتمام قومی سمینار کا انعقاد

فرانس میں متنازع اور ایب و مٹن (ڈاکٹر رشید اشرف خان) نے انہماک دے کر اپنی نگارشات کے منظر و انداز سے پروگرام کے حسن کو دو بالا کیا۔

اسکول برائے انسانی و سماجی علوم اور ساہتیہ اکادمی دہلی کے باہمی اشتراک سے منعقدہ سمینار میں افتتاحی سیشن کے علاوہ دو ٹیکنیکل سیشن کا انعقاد کیا گیا۔ پہلے ٹیکنیکل سیشن کی صدارت کے فرانس میں متنازع اور ایب و مٹن (ڈاکٹر رشید اشرف خان) نے انہماک دے کر اپنی نگارشات کے منظر و انداز سے پروگرام کے حسن کو دو بالا کیا۔

زبانیں دلوں کو جوڑنے اور محبت کو عالم کرنے کا کام کرتی ہیں۔ ڈاکٹر مہتاب عالم نے اپنے کلیدی خطبہ میں ناسک سے پرہیز شری رام کا رشتہ اور سادھنا پر تفصیل سے روشنی ڈالتے ہوئے ایک سو سالہ اردو نظم کے موضوعات، حیثیت اور تکنیک پر روشنی ڈالی۔ انہوں نے سمندر مٹھن کی بات کی تکنیک سمندر مٹھن میں امرت کے ساتھ ویش بھی لکھا تھا۔ امرت تو سب چٹا چاہتے ہیں لیکن ویش نہ ہو تو کوئی نہیں چٹا چاہتا ہے۔ یہ سادھنا کا رہی ہوتا ہے جو سادھنا کے زیر کوئی کر اپنے انقلوں سے امرت کی راہ ہوا کرتا ہے۔ اسکول برائے انسانی و سماجی علوم ناسک یونیورسٹی کے ڈائریکٹر ڈاکٹر ناگراجن واڈیکر نے اظہار تشکر ادا کیا۔ افتتاحی سیشن کے پروگرام کی نظامت کے

ناسک 13 (پرنس ریلیز) ساہتیہ اکادمی دہلی اور اسکول برائے انسانی و سماجی علوم یثونت راو چوہان یونیورسٹی ناسک کے باہمی اشتراک سے منعقدہ سمینار میں افتتاحی سیشن کے علاوہ دو ٹیکنیکل سیشن کا انعقاد کیا گیا۔ پہلے ٹیکنیکل سیشن کی صدارت کے فرانس میں متنازع اور ایب و مٹن (ڈاکٹر رشید اشرف خان) نے انہماک دے کر اپنی نگارشات کے منظر و انداز سے پروگرام کے حسن کو دو بالا کیا۔

اتوار، ۱۳ دسمبر، 2025

اردو نظم نے ایک سو سالہ اردو نظم نے خیالات کو گہرائی اور موضوعات کو تنوع عطا کیا ہے: ڈاکٹر مہتاب عالم

ساہتیہ اکادمی دہلی اور اسکول برائے سماجی علوم یثونت راو چوہان یونیورسٹی ناسک کے زیر اہتمام قومی سمینار کا انعقاد

کارہی ہوتا ہے جو سادھنا کے زیر کوئی کر اپنے انقلوں سے امرت کی راہ ہوا کرتا ہے۔ اسکول برائے انسانی و سماجی علوم ناسک یونیورسٹی کے ڈائریکٹر ڈاکٹر ناگراجن واڈیکر نے اظہار تشکر ادا کیا۔ افتتاحی سیشن کے پروگرام کی نظامت کے فرانس میں متنازع اور ایب و مٹن (ڈاکٹر رشید اشرف خان) نے انہماک دے کر اپنی نگارشات کے منظر و انداز سے پروگرام کے حسن کو دو بالا کیا۔

نظم، جدید نظم پر تفصیل سے روشنی ڈالی۔ پروگرام کے افتتاحی سیشن میں صدارتی خطبہ پیش کرتے ہوئے یثونت راو چوہان یونیورسٹی ناسک کے ڈائریکٹر ڈاکٹر ناگراجن واڈیکر نے اظہار تشکر ادا کیا۔ افتتاحی سیشن کے پروگرام کی نظامت کے فرانس میں متنازع اور ایب و مٹن (ڈاکٹر رشید اشرف خان) نے انہماک دے کر اپنی نگارشات کے منظر و انداز سے پروگرام کے حسن کو دو بالا کیا۔

ناسک 13 (پرنس ریلیز) ساہتیہ اکادمی دہلی اور اسکول برائے انسانی و سماجی علوم یثونت راو چوہان یونیورسٹی ناسک کے باہمی اشتراک سے منعقدہ سمینار میں افتتاحی سیشن کے علاوہ دو ٹیکنیکل سیشن کا انعقاد کیا گیا۔ پہلے ٹیکنیکل سیشن کی صدارت کے فرانس میں متنازع اور ایب و مٹن (ڈاکٹر رشید اشرف خان) نے انہماک دے کر اپنی نگارشات کے منظر و انداز سے پروگرام کے حسن کو دو بالا کیا۔

Nadkarni

Prof. Nagarjun Wadekar
Convener and Director
School of Humanities and Social Sciences

